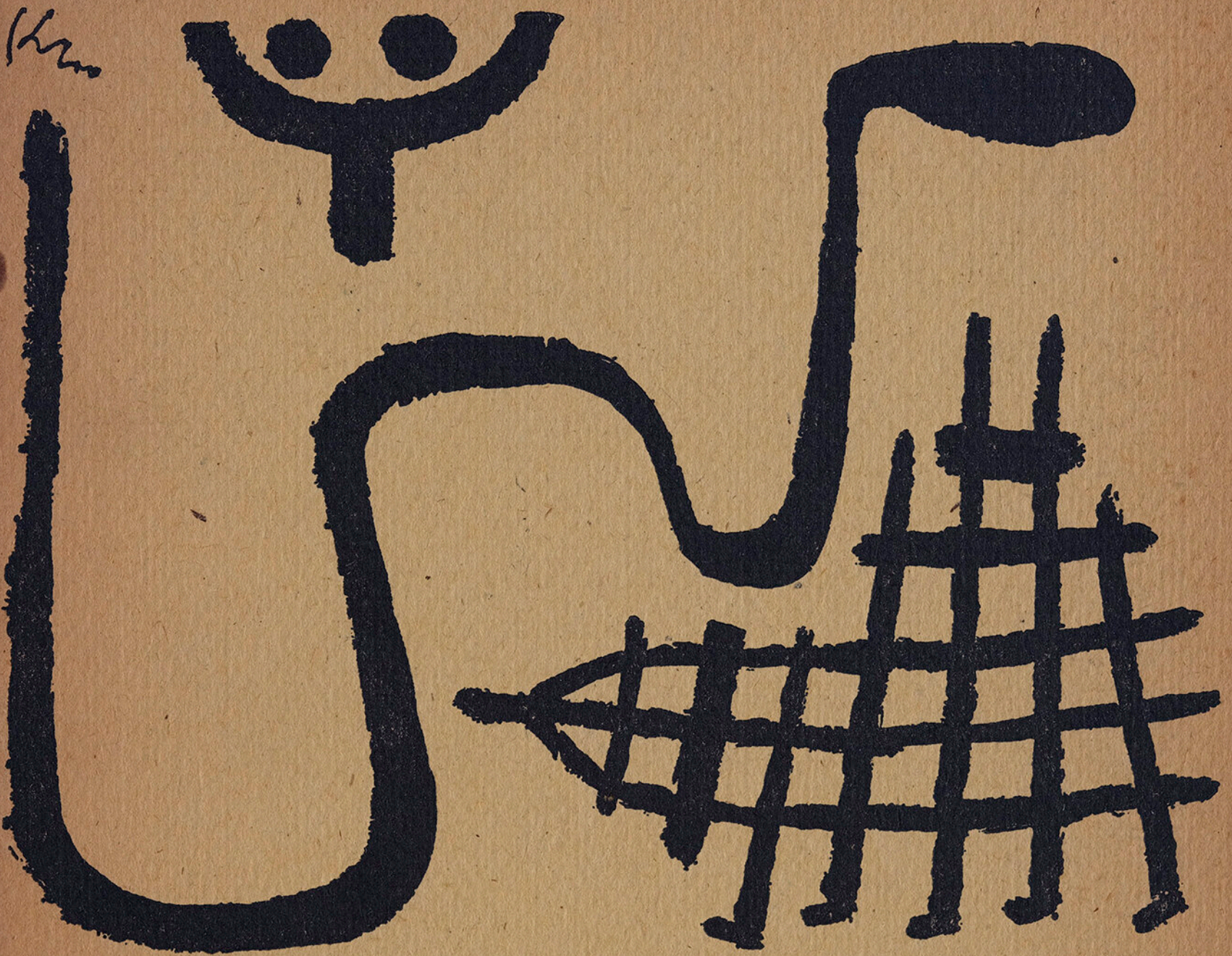

Paul Klee

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΕΛΛΟΓΛΕΙΟΥ
ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ
ΤΕΧΝΩΝ Α.Π.Θ.
ΣΥΛΛΟΓΗ
ΣΠΗΤΕΡΗΣ

N
6888
.K55
A4
1948
c. 1

Boten in de haven 1911

578

paul klee

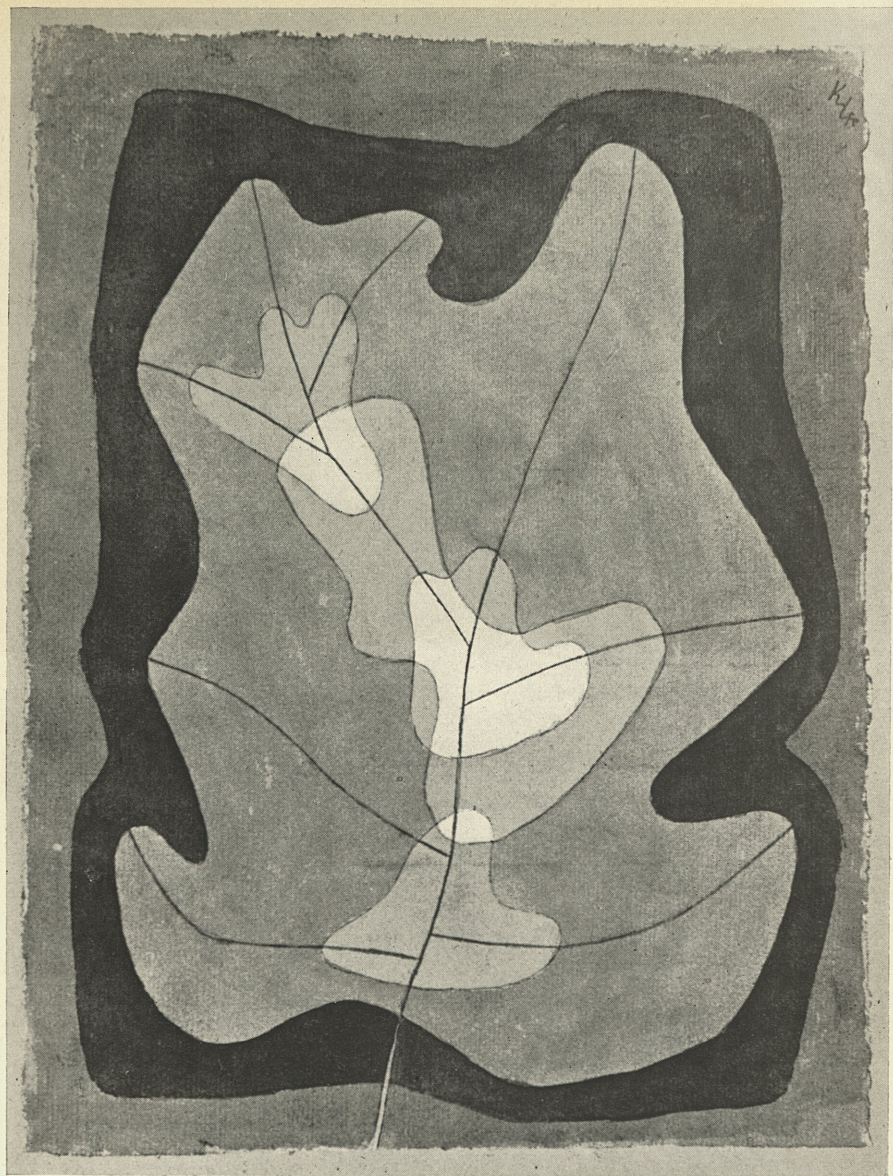

Βιβλιοθήκη
ΤΕΛΛΟΓΛΕΙΟΥ
ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ
ΤΕΧΝΩΝ
Α.Π.Θ.
Κωδ.....

Η.Α 431

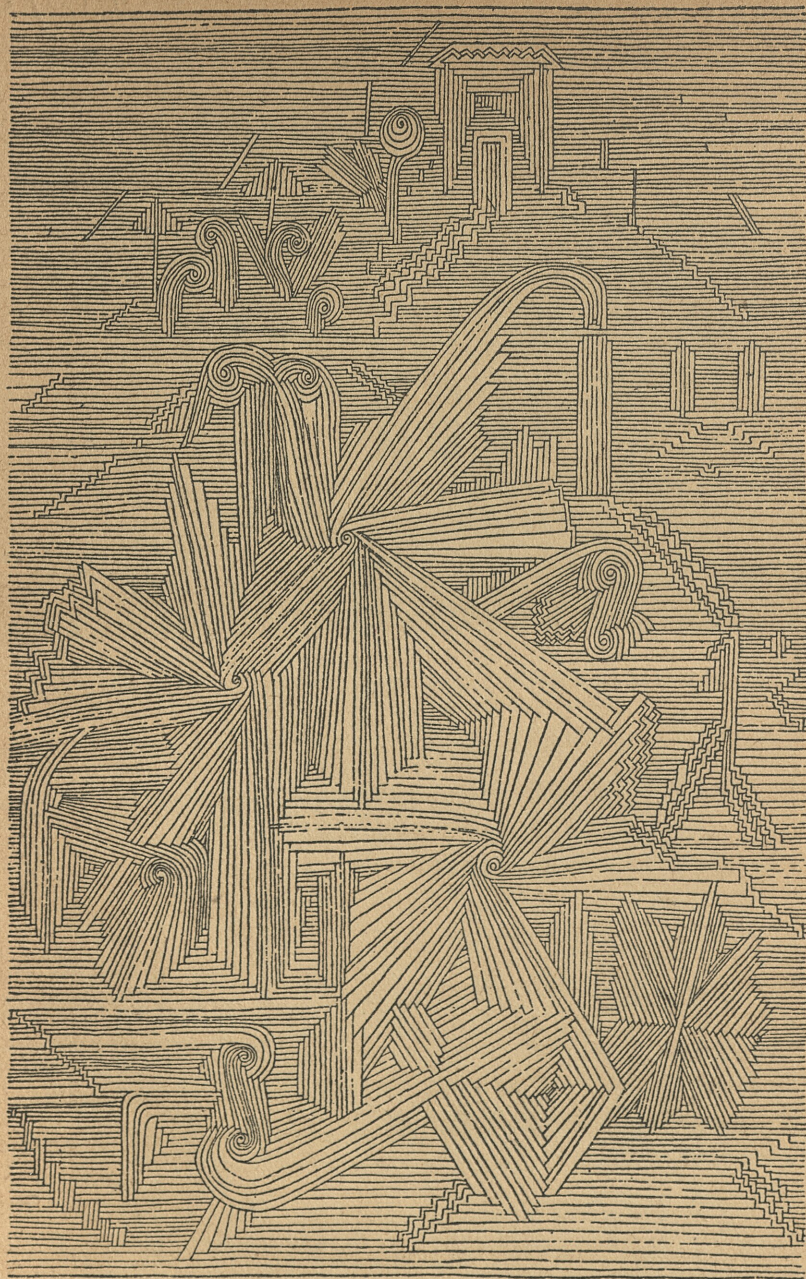

6828
K55
A1
1718
21

paul klee

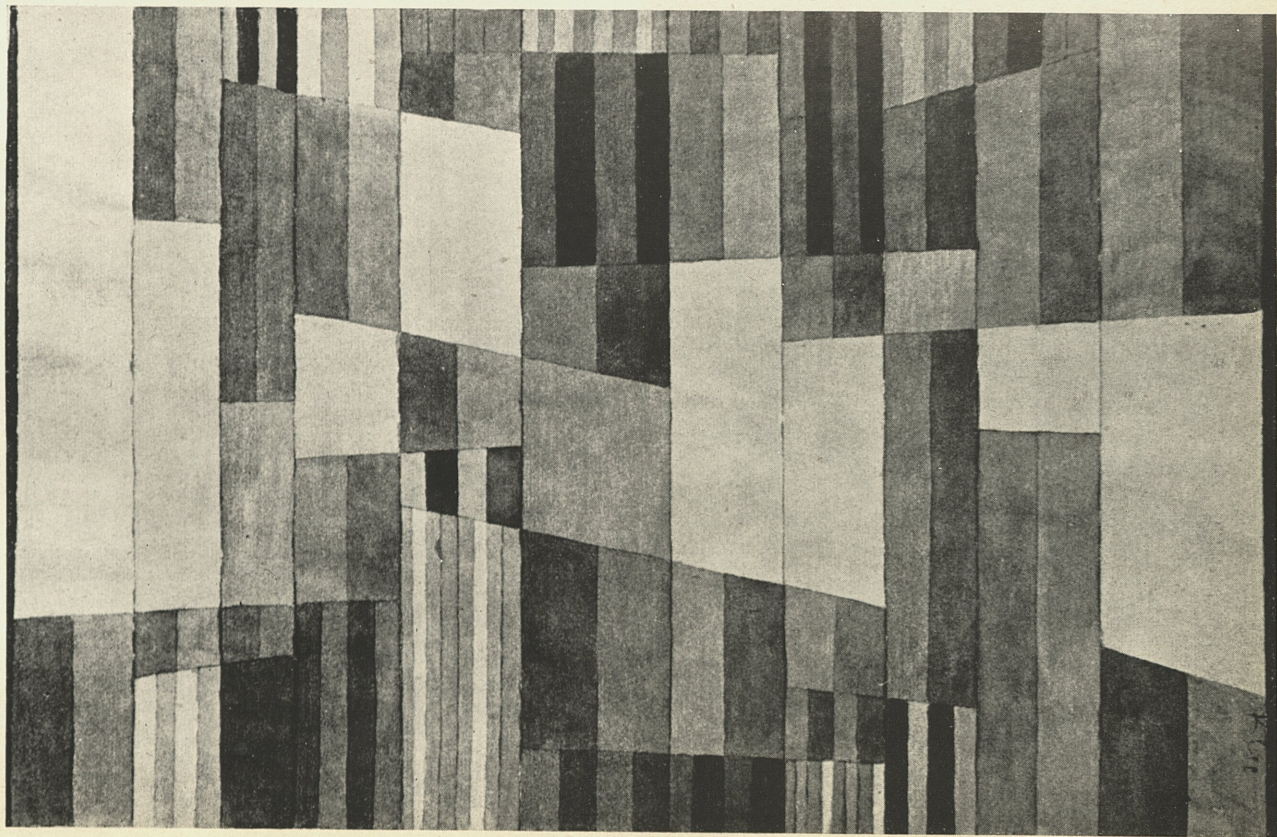
uitgave stedelijk museum amsterdam 1948 no. 41

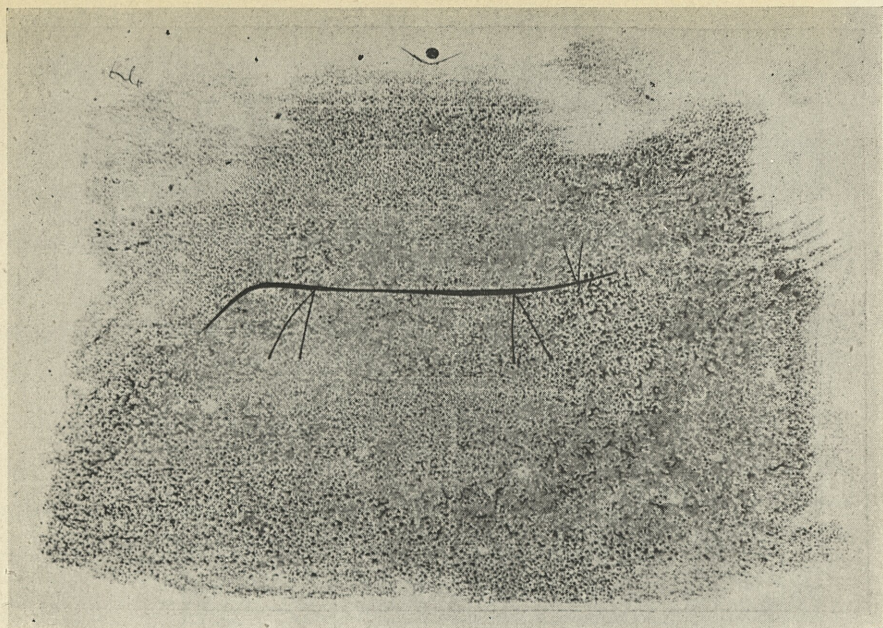
Βιβλιοθήκη
ΤΕΛΛΟΓΛΕΙΟΥ
ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ
ΤΕΧΝΩΝ
Α.Π.Θ.
Κωδ. 1102

109 Monument in het land der vruchten, aq. 1929 ➤

♣ Plantentuin, afdeling straalbladplanten, tekening 1926

Fragment ener rede van Dr. Georg Schmidt, over-
genomen uit: „Paul Klee, Reden zu seinem Todestag
29 Juni 1940".

.
De werkelijkheid eindigt bij Klee niet slechts met de
wereld van de zichtbare en tastbare dingen, ze begint
veeleer eigenlijk pas aan gene zijde van het zichtbare
en tastbare. Ze omvat de gehele wederwereld van de in
alle organische wezens en in alle anorganische dingen
werkende krachten van opbouw, omvorming en ver-
nietiging. De geometrische verhoudingen van vlak en
ruimte, de mechanische plaatsveranderingen, de
biologische vormverhoudingen en vormveranderingen,
de psychologische reacties van het individu op de
gehele omgeving, die van de dingen zowel als van de
mensen.

Het meest veelvuldig komen in de kunst van Klee
wellicht de psychologische, de specifiek menselijke
mogelijkheden naar voren: wij vinden er de vrees en
de uitbundigheid, de haat en de goedheid, wij vinden er
het afgrijzen en de lichtzinnigheid, de ironie en de
vroomheid, wij vinden er de hoogmoed en de ootmoed,
de kwaadmoedigheid en de vrolijkheid — en elke van
deze menselijke mogelijkheden in iedere schakering
die denkbaar is. We vinden er alle goede en alle boze
geesten. En steeds opnieuw moeten we constateren:
we vinden er het ontkiemen en het vergaan, het bloeien
en het verwelken — we vinden er alle fasen tussen

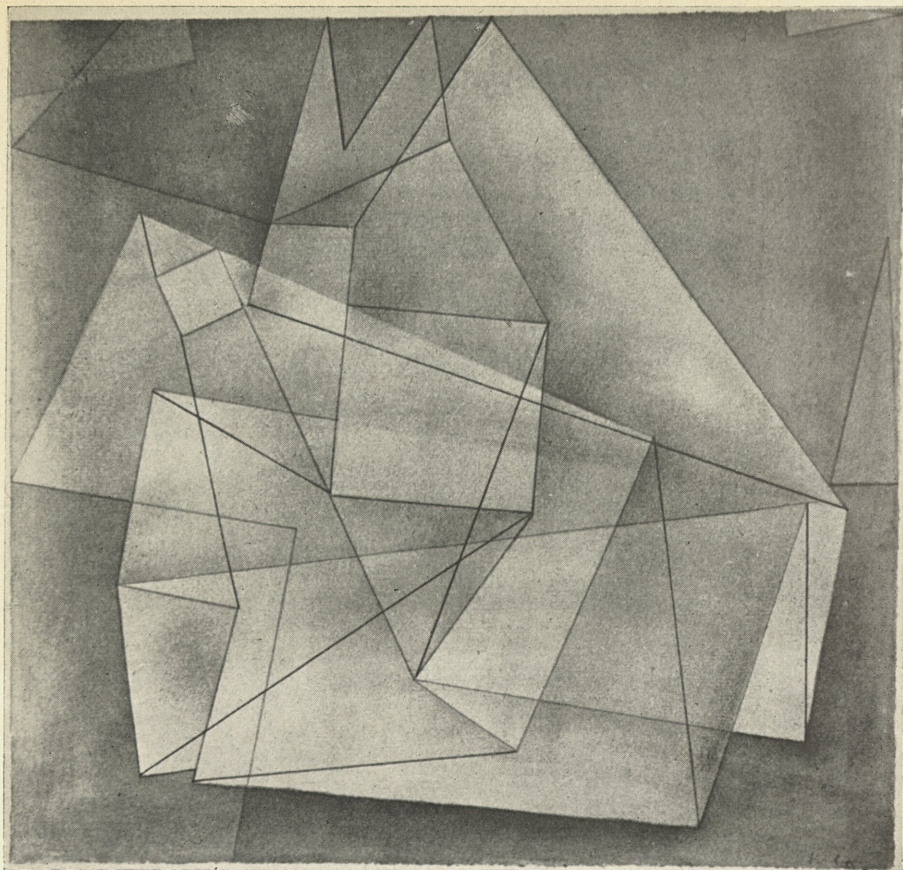
leven en dood. We vinden er het leven, omdat zijn kunst de dood kent, ze aanvaardt de dood, omdat ze het leven aanvaardt.

Klee is te allen tijde bereid tot ieder avontuur in het rijk van het zichtbare en in het rijk van het onzichtbare.

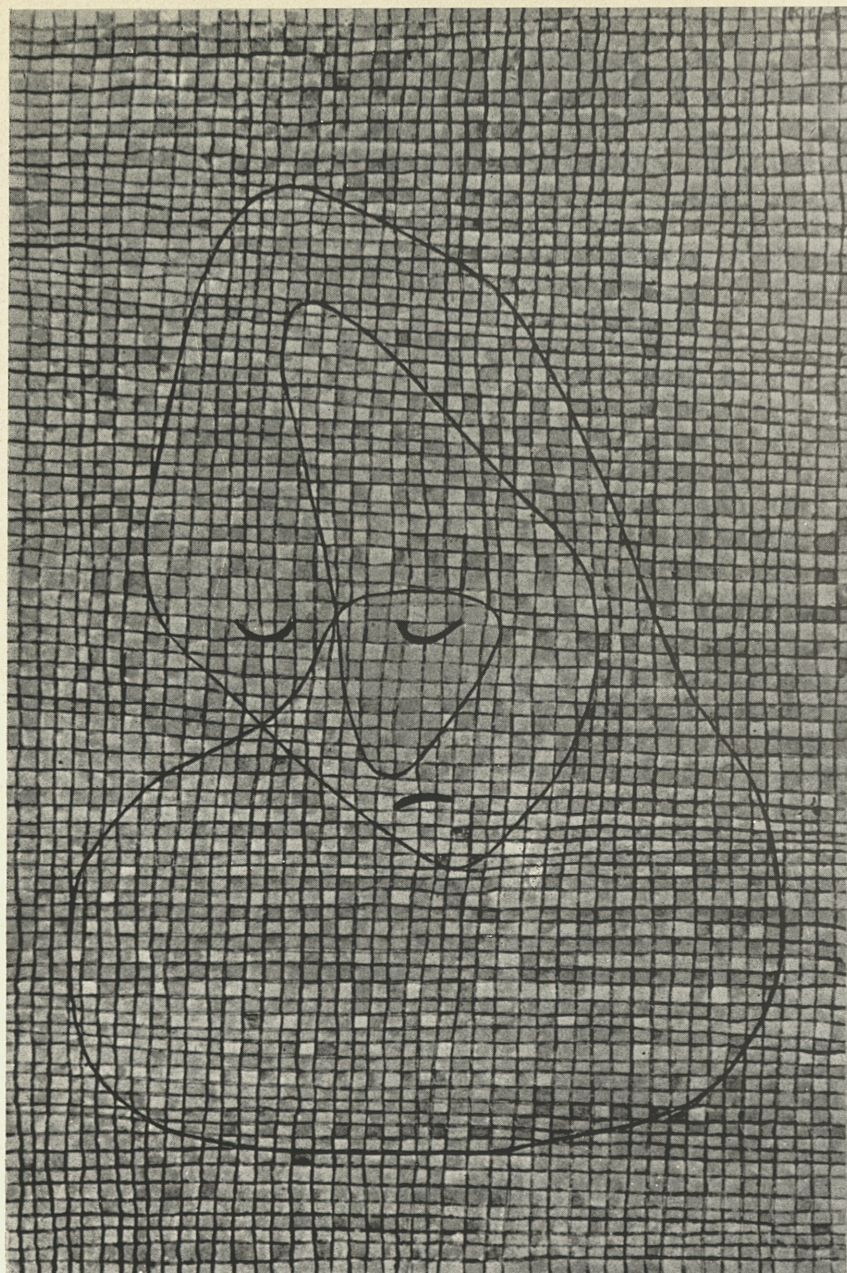
We moeten onze toevlucht nemen tot een dergelijke opsomming, indien we de gehele omvang van hetgeen de kunst van Klee aan inhoud kan schenken, willen aanduiden. Er bestaat eenvoudig geen kunstenaar van onze tijd, in wie het leven zich ook maar bij benadering zo rijk heeft gemanifesteerd en tot vormgeving heeft geleid, d.w.z. een kunstenaar zo rijk aan werkelijkheidsgehalte als deze meest behoedzame, sierlijke, tedere van de kunstenaars van deze tijd.

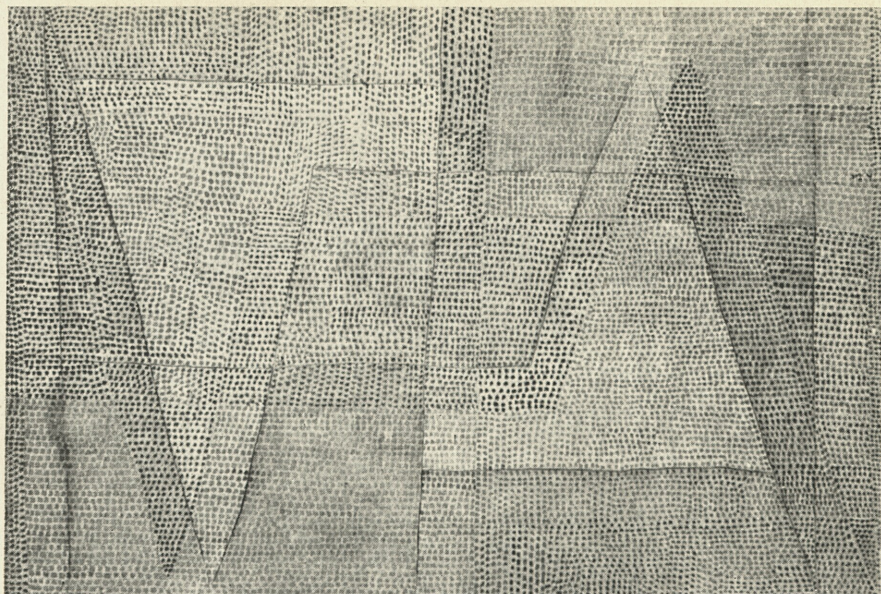
De reden, dat deze onvergelijkelijke rijkdom van de kunst van Klee tot nog toe slechts door een kleine kring van vrienden en vereerders ten volle werd gewaardeerd, is, dat nog steeds „werkelijkheid” met het weergeven van het reële wordt verward. En wel het weergeven in de een of andere nu eens meer plompe, dan weer meer gevoelige wijze van getrouwe nabootsing van de uiterlijke werkelijkheid. Volgens deze opvatting zou het niet-grijpbare niet-werkelijk zijn. Van het kinderlijk geloof van het mensdom, in de geschilderde nabootsing van de wereld der voorwerpen het „Ding an sich” met de hand te kunnen grijpen, heeft Klee, deze meest

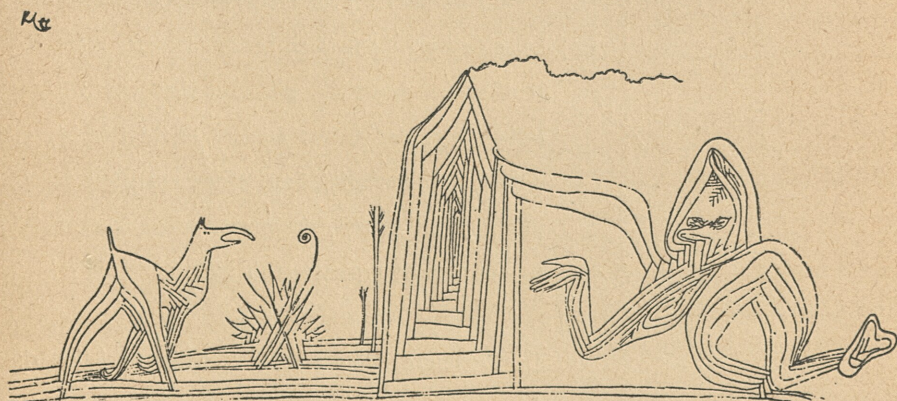

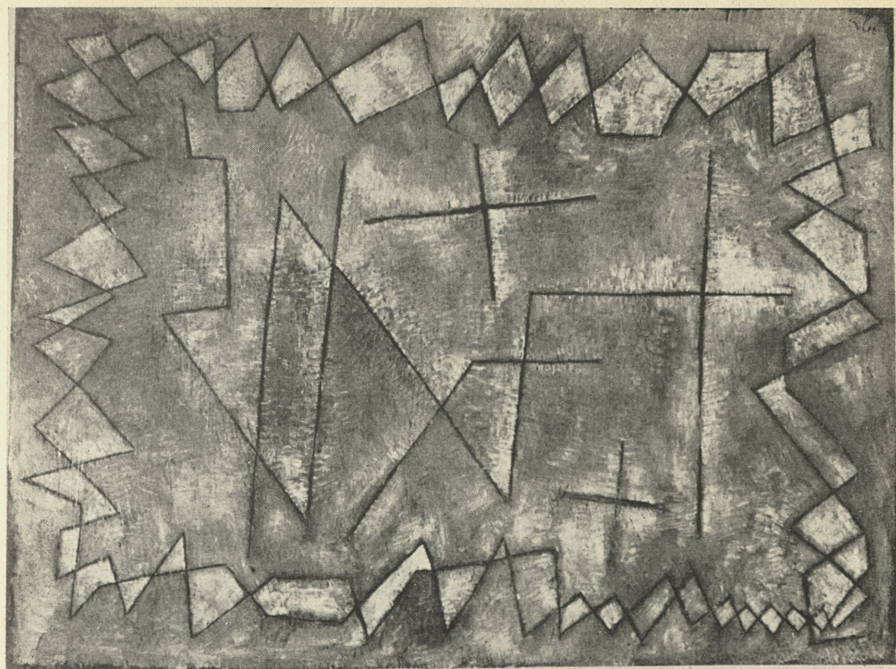

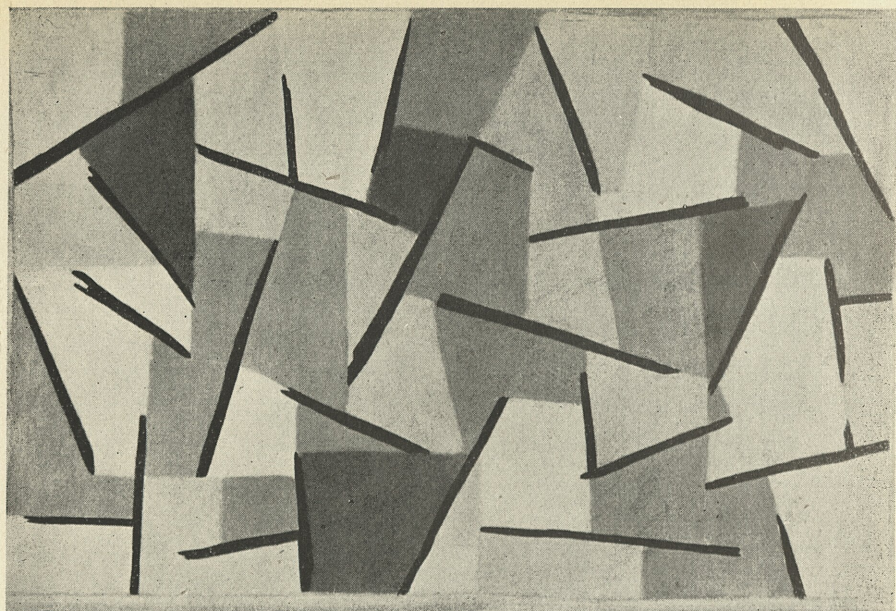
kinderlijke en tevens ook meest onkinderlijke kunstenaar, zich los gemaakt. Voor hem is de wereld der dingen en der in haar werkende krachten onverbiddelijk een buitenwereld, waarvan de mens zich geen voldoende voorstelling kan vormen, waarvan hij zich slechts in de specifiek menselijke vorm der geestelijke symbolen meester kan maken. Hoe zonderling het moge klinken: de opvatting van Klee komt in dit opzicht overeen met de verst gevorderde natuurwetenschappelijke inzichten van onze tijd. Evenals de moderne natuurwetenschap slechts in staat is de wereld der dingen en de voor haar geldende wetten slechts in de vorm van het wiskundig symbool, nooit volkomen naturalistisch voorgesteld in zich op te nemen, is ook de houding van Klee als beeldend kunstenaar van dien aard, dat hij de werkelijkheid niet in nabootsingen, maar in symbolen voorstelt, die sterker zijn, completer en echter dan ieder stuk nagebootste werkelijkheid.

Slechts wanneer wij van elkaar weten te onderscheiden: beleefde werkelijkheid en het nagebootste reële, d.w.z. realistische opvatting en naturalistische wijze van uitbeelding, slechts dan zijn wij in staat te begrijpen, dat Klee wat menselijk doorleefde en artistiek gevormde werkelijkheid betreft, de meest veelzijdige kunstenaar — dat Klee de grootste realist van onze tijd is!

De Spanjaard Pablo Picasso is onder de belangrijkste kunstenaars van deze tijd de sterkste vitale potentie,

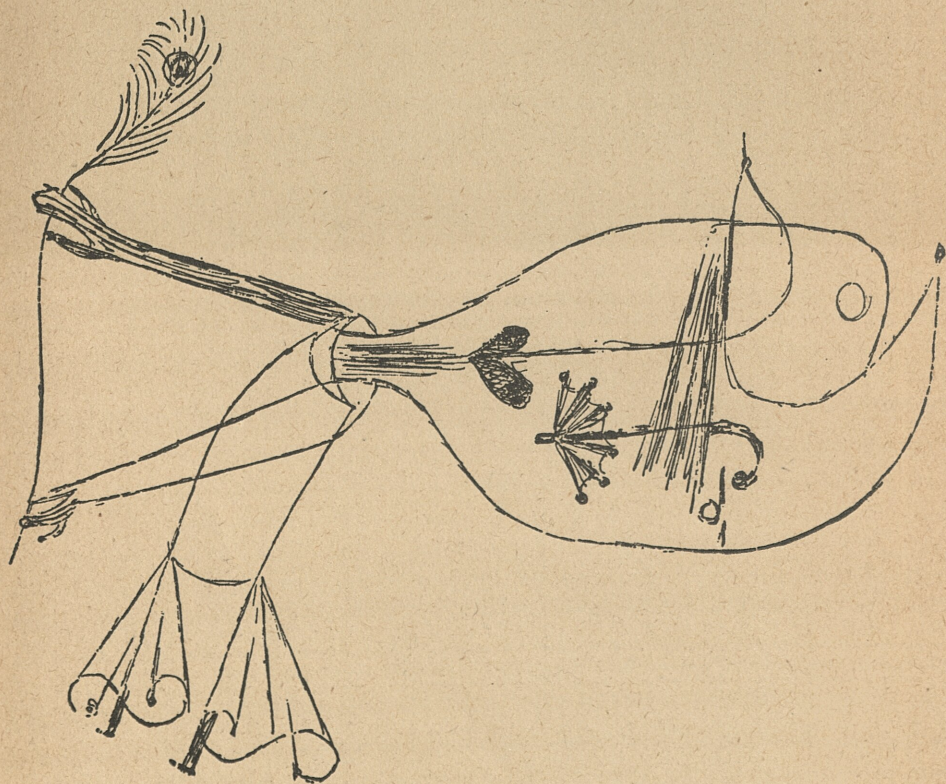

*de Nederlander Piet Mondriaan de meest fundamentele
opbouwende kracht. Paul Klee echter is van de weinige
kunstenaars, die als de belangrijkste van onze tijd
moeten worden beschouwd, degene die het meest van
de werkelijkheid is vervuld.*

.

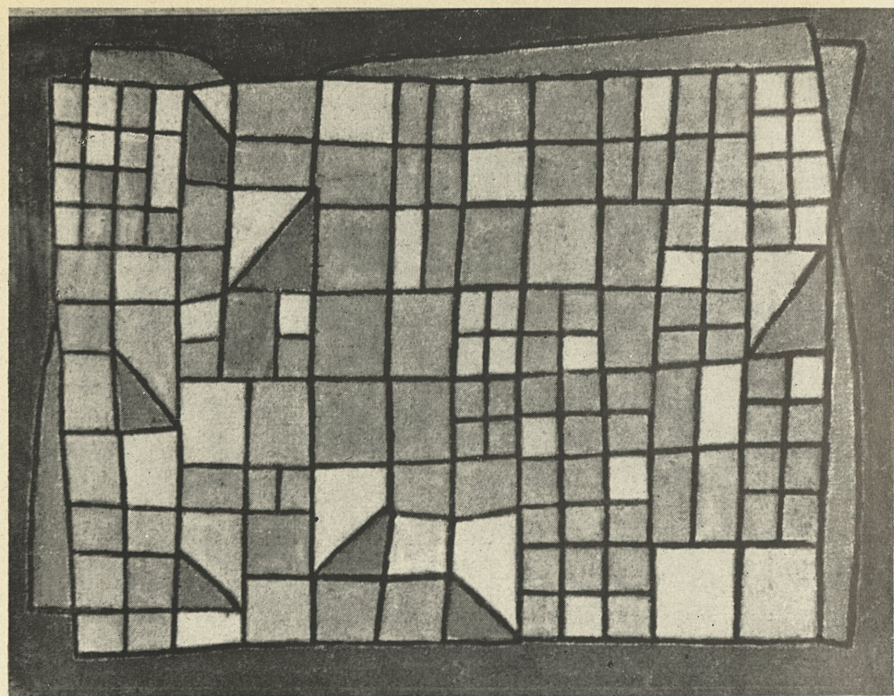

- 1879 Geboren op 18 December bij Bern in Zwitserland. Zijn vader was een Beierse muziekleraar en dirigent, zijn moeder van een Zuid-Frans geslacht.
- 1898 Naar München. Studeerde tekenen aan de School van Knirr en later aan de Academie onder Franz Stuck.
- 1901 Met de beeldhouwer Hermann Haller naar Italië.
- 1902- Met zijn ouders naar Bern. Reizen naar Parijs,
1906 München en Berlijn. Exposeerde eerste etsen in Zwitserland en München.
- 1906 Huwde een musicienne en vestigde zich in München waar hij tot 1920 bleef.
- 1907 Geboorte van zijn zoon Felix.
- 1908- Vatte bewondering op voor het werk van Van
1910 Gogh, Cézanne en vooral van Matisse.
- 1910 Eerste eigen tentoonstelling, alleen van graphiek, in Zürich, Bern en Basel.
- 1911 Eerste eigen tentoonstelling in Duitsland in de kunstzaal H. Thannhauser te München. Sloot vriendschap met Kandinsky, Franz Marc, leiders van „Der blaue Reiter“.
- 1912- Exposities in Duitsland samen met „Der blaue
1913 Reiter“. Naar Parijs, ontmoette er Apollinaire, Picasso, Rousseau en Delaunay. Tentoonstellingen.
- 1914 Met August Macke naar Kairouan in Tunis.

- 1916 In het leger als „schilder" en voor andere
- 1918 diensten.
- 1920 Toenemende erkenning: grote overzichtstentoonstelling in de kunstzaal Hans Goltz te München. Twee monografieën over Klee verschijnen. Door Gropius aangezocht professor aan het Bauhaus in Weimar te worden, samen met Kandinsky en Feininger.
- 1924 Eerste eigen tentoonstelling in New York.
- 1926 Verhuizing met het Bauhaus naar Dresden. Vormde met Feininger, Javlensky en Kandinsky de groep „Die blauen Vier", die in Duitsland en Amerika exposeerde. Eerste eigen tentoonstelling in Parijs bij de Galerie Vavin-Raspail.
- 1928 Bezoek aan Egypte.
- 1929 Tentoonstelling ter gelegenheid van zijn 50ste verjaardag in verschillende Duitse en Zwitserse musea.
- 1930 Benoemd tot professor aan de Academie te Düsseldorf.
- 1930 Eigen tentoonstelling in het „Museum of Modern Art" te New York.
- 1931 Naar Sicilië.
- 1933 Vertrek uit Duitsland, vestiging te Bern.
- 1935 Begin van ernstige ziekte.
- 1940 Overlijden op 29 Juni te Muralto-Locarno.
- 1940- Herdenkingstentoonstellingen in Zwitserland,
- 1941 Engeland en de Verenigde Staten.

Deze tentoonstelling kwam tot stand
met medewerking van

de Klee- Gesellschaft te Bern

leden: Werner Allenbach

Rolf Bürgi

H. Meyer-Benteli

Hermann Rupf

de Klee-Stiftung

leden: Dr. Markus Feldmann

Prof. Dr. Max Huggler

Carola Giedion-Welcker

Werner Allenbach

Rolf Bürgi

H. Meyer-Benteli

Hermann Rupf

Daniel-Henry Kahnweiler, Parijs

De tekeningen aan de binnenzijden van
het omslag, benevens die op blz. 6
ontleenden wij aan:

Paul Klee: über die moderne Kunst

Verlag Benteli Bern-Bumpliz

Het copyright van alle reproducties

berust bij dezelfde uitgever

Kl. 1910

Stadsdrukkerij

BI
TEΛΛΟΓΑ
TE
ΣΥΛΛΟ